

**Balvu novada
Stacijas pamatskolas**

**Karjeras izglītības
programma
2021.-2023.**

2020.

I. NORMATĪVO AKTU REGULĒJUMS KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAI IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS

- Izglītības likuma (1.pants, 12.¹, 12.².,12.³. punkti; 17.panta trešās daļas 15.punkts; 30.panta 3¹ punkts; 55.panta 3.punkts);
- Ministru kabineta 2018.gada 27.novembra noteikumos Nr.747 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem”;
- Ministru kabineta 2016.gada 20.decembra noteikumos Nr. 831 “Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru, citu Izglītības likumā noteiktu institūciju, vispārējās un profesionālās izglītības programmu akreditācijas un izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas kārtība” ;
- Balvu novada Izglītības nozares attīstības stratēģijā 2019.-2024.gadam (3.9. Karjeras izglītības atbalsts izglītojamajiem.).

II. KARJERAS VEIDOŠANAS ASPEKTI

1. Terminu skaidrojums

Karjera ir cilvēka resursu efektīva izmantošana dzīves mērķu sasniegšanai, cilvēka mērķtiecīga darbība savu kompetenču pilnveidei un izaugsmei visa mūža garumā. Tas ir nepārtraukts mācīšanās un attīstības process; tā ir cilvēka virzība visa mūža garumā gan sociālajā, gan profesionālajā jomā.

Karjeras attīstība ir indivīda personīgās dzīves, mācību un darba vadības process mūža garumā. Tas ir nepārtraukts process, kura gaitā cilvēks izmanto informāciju par sevi, un apkārtējo pasauli, analizē un pielieto to, lai izvēlētos savu nodarbošanās jomu un pēc tam jau konkrētu profesiju.

Karjeras izglītība ir plānots pasākumu, kursu un programmu nodrošinājums izglītības iestādēs, lai palīdzētu izglītojamajiem attīstīt savu interešu, spēju un iespēju samērošanā, savu karjeras mērķu izvirzīšanā, karjeras vadīšanā; sniegtu zināšanas un izpratni par darba pasauli, tās saikni ar izglītību, par karjeras plānošanu un tālākizglītības iespējām, kā arī nodrošinātu efektīvu dalību darba dzīvē.

Karjeras vadības prasmes ir vadošās individuālās prasmes, kas palīdz *izprast, plānot, organizēt, vadīt* un *kontrolēt* savu iekšējo un ārējo resursu efektīvu izmantošanu dzīves mērķu sasniegšanai. Tās attiecas uz nepieciešamajām prasmēm, lai atrastu sev izglītības virzienu un nodrošinātu sev darbu un lai sekmīgi veidotu personīgo dzīvi.

I. KARJERAS VEIDOŠANAS ASPEKTI

Karjera ir personības mērķtiecīgs, jēgpilns visas dzīves gājums, kurā summējas visas indivīda dzīves lomas, brīvā laika aktivitātes, mācības un darbs.

- **Vertikālā karjera** ir saistīta ar cilvēka virzību pa karjeras hierarhijas kāpnēm vertikāli uz augšu, ieņemot arvien augstākus un atbildīgākus amatus ar tam atbilstoši augstāku atalgojumu un attiecīgi augstākām kompetences prasībām. Šajā karjeras veidā indivīds parasti specializējas kādā noteiktā sfērā un var sasniegt reti sastopamu izcilību savā profesionālajā darbībā, piemēram, izcils ķirurgs vai panākumiem bagāts advokāts.
- **Horizontālā karjera** ir process, kurā cilvēks profesionāli paplašina savu kvalifikāciju, kā arī ceļ un nostiprina savu vērtību darba tirgū. Darbinieka ieguvums ir jauna pieredze, apmācība un nebijuši izaicinājumi. Šis karjeras veids ļauj darbiniekiem papildināt un padziļināt savas profesionālās amata kompetences un radīt pievienotās vērtības savai darba ikdienai. Mūsdienās sekmīga profesionālā karjera ir divpusējas sadarbības rezultāts, kas ir ieguvums gan darbiniekam, kurš ir motivēts un realizē savas ieceres un ambīcijas, gan arī darba devējam, kurš saņēmis paaugstinātu produktivitāti no lojāla darbinieka.

2. Profesionālās karjeras veidošanas pamatnosacījumi

Svarīgi, lai cilvēks strādātu darbu, kas viņam sniedz gan morālu gandarījumu, gan pietiekamu finansiālu nodrošinājumu. Gandarījuma un apmierinātības sajūtu cilvēkam var sniegt darbs, kurā viņam ir iespēja īstenot savas spējas un potenciālu. Tas nodrošina cilvēka pozitīvu attieksmi pret savu darbu un darba pienākumiem, kā arī garantē augstu darba produktivitāti un kvalitāti. Strādājot darbu, kas pienācīgi tiek atalgots, cilvēks jūtas novērtēts un apmierināts. Pietiekams finansiāls nodrošinājums cilvēkam dod iespēju uzturēt sevi un savu ģimeni, pilnvērtīgi un kvalitatīvi atpūsties, attīstīties garīgi, personiski un profesionāli. Arī studijas un mācības ir darbs. Lai neatpaliktu no pastāvīgi mainīgās darba pasaules un saglabātu savu konkurētspēju darba tirgū, mūsdienās ikvienam ir jānācās nepārtraukti, visas dzīves garumā.

Izvēloties savas profesionālās karjeras virzienu un profesiju, jāņem vērā **trīs** būtiski nosacījumi:

- lai profesija būtu interesanta un saistoša,
- lai profesija atbilstu spējām,
- lai varētu atrast darbu šajā profesijā.

Plānojot savu personīgo dzīvi, veidojot profesionālo karjeru un izvēloties profesiju, ir svarīgi saprast— ko pats cilvēks **GRIB, VAR** un ko **VAJAG** sabiedrībai.

GRIBU — tās ir cilvēka intereses, vēlmes, centieni, būtiskais dzīvē un darbā.

Iespējams, ka, nosaucot visas savas intereses, vēlmes, nodarbošanos, kas saista, patīk un ko gribētos darīt, būtu ļoti garš saraksts.. Lai pieņemtu pareizo lēmumu, nepieciešams izziņāt potenciālās darbības virziena/profesijas saturu, darba pienākumus un apstākļus.

VARU — tās ir cilvēka prasmes, zināšanas, spējas, īpašības, stiprās puses, kā arī veselības stāvoklis,— visas profesionāli nozīmīgās īpašības. Kad ir noskaidrotas profesionālās intereses, svarīgi saprast, vai indivīdam piemīt šīm interesēm atbilstošas spējas. Spējas vispilnīgāk atklājas un attīstās tieši darbībā — mācībās vai jau praktiskajā darbā.

VAJAG — tās ir profesijas un kompetences, kas konkrētajā vietā un laikā darba tirgū ir pieprasītas, tātad — kādi speciālisti un kādas kompetences ir nepieciešamas tagad un tuvākajā nākotnē; tāpēc, izvēloties izglītības virzienu ir jāuzzina, kādas zināšanas un prasmes (kompetences) var apgūt mācoties/ studējot vienā vai otrā programmā, kuru piedāvā izglītības iestādes.

3. Jēdziens “karjera” nozīmīgās cilvēka dzīves jomās

Ģimene. Ģimenes dzīve ir viena no svarīgākajām cilvēka dzīves jomām. Ģimene un attiecību veidošana nereti prasa ļoti daudz laika, pūļu un enerģijas, taču tikpat bieži tā ir arī neaizvietojamais atbalsts grūtos brīžos. Ir cilvēki, kuri tieši šai dzīves jomai ir izvēlējušies veltīt lielāko sava laika, spēku un enerģijas daudzumu. Šī ir ne tikai personīgi, bet arī sabiedriski nozīmīga izvēle, jo bērnu audzināšana ir “kapitālieguldījums” kā savas ģimenes, tā arī visas sabiedrības nākotnē.

Garīgums. Tas ir laiks un nodarbes, kuras mēs veltām savai dvēselei un garīgai izaugsmei. Katram tās var būt atšķirīgas. Šī ir joma, kas sniedz iespēju pilnveidot pašiem savu garīgo pasauli un pasauli ap mums. Ikvienam cilvēkam ārpus darba un ārpus ģimenes ir nepieciešams laiks, kuru veltīt sevis bagātināšanai, pilnveidošanai un attīstībai.

Pilsoniskums. Tas ir laiks un enerģija, kuru veltām sabiedrībai un labajiem darbiem. Daudzi aktīvi iekļaujas valsts politiskajā dzīvē un ir aktīvi savas valsts vai novada patrioti, citi ir gatavi darboties sabiedriskajās organizācijās un brīvprātīgo kustībā, nodarboties ar labdarību. Katram cilvēkam vajadzība just sevi kā sabiedrības daļu ir atšķirīga, taču tā ir ikviena cilvēka dzīves sastāvdaļa.

Brīvais laiks. Lai cilvēks justos labi un varētu ķerties pie darba ar entuziasmu un pilnu atdevi, ir jāspēj atlicināt brīdi atpūtai. Brīvais laiks un dažādi vaļasprieki cilvēkiem sniedz iespējas īstenot tās viņu intereses, kuras nevar īstenot darbā.

4. Nodarbinātībai noderīgās prasmes

Nodarbinātībai noderīgās prasmes tiek definētas kā “īpašību, prasmju un zināšanu kopums, kāds ir nepieciešams ikvienam darba tirgus dalībniekam, lai nodrošinātu savu efektivitāti darba vietā — sava paša izaugsmes, sava darba devēja un visas valsts ekonomikas labā”.

Pašvadība — gatavība uzņemties atbildību, elastīgums, pašiniciatīva, neatlaidība, laika vadība, gatavība uzlabot savus rezultātus, pamatojoties uz atgriezenisko saiti, reflektīvo mācīšanos.

Komandas darbs — cieņa pret citiem, sadarbošanās, pārliecināšana, diskusiju veicināšana, visu savstarpējās atkarības apzināšanās.

Izpratne par biznesu un klientu — pamatzināšanas par biznesa panākumu galvenajiem virzītājiem, tajā skaitā par inovāciju nozīmi un pārdomātu risku uzņemšanos, un vajadzība gandarīt klientu un veidot klienta lojalitāti.

Problēmu risināšana — faktu un situāciju analīze un radošās domāšanas lietošana atbilstošu risinājumu veidošanā.

Komunikācija un rakstīt un lasīt prasme — rakstīt-lasīt prasmes lietošana, spēja radīt skaidru, strukturētu rakstu darbu un mutvārdu prasme, tajā skaitā klausīšanās un jautājumu uzdošana.

Skaitīt prasmes lietošana — manipulācijas ar cipariem, vispārējas matemātiskas zināšanas un to izmantošana praktiskā kontekstā (mērīšana, svēršana, aprēķināšana un formulu lietošana).

Informācijas tehnoloģiju izmantošana — IT pamatprasmes, tajā skaitā iemaņas teksta apstrādē, failu vadībā un interneta meklētājprogrammas izmantošanā.

Iniciatīva un uzņēmējdarbība — spēja demonstrēt inovatīvu pieeju, radošumu, sadarbošanos un riska uzņemšanos.

Nodarbinātībai noderīgās prasmes ietver arī šādas personības īpašības, kas veicina vispārējo nodarbinātību: lojalitāte; atbildība un saistību ievērošana; godīgums un integritāte; entuziasms; uzticamība; prasme sevi prezentēt; veselais saprāts; pašcieņa; humora izjūta; līdzsvarota attieksme pret darbu un ģimenes dzīvi; spēja pārvarēt grūtības; motivācija; spēja pielāgoties. Visu šo īpašību pamatā ir jābūt pozitīvai attieksmei: “es varu” pieeja, gatavība ņemt daļību un ieguldīt, atvērtība jaunām idejām un vēlme ļaut tām īstenoties.

Mūsdienās darba devēji vēlas sev darbiniekus, kuriem piemīt īpašības, kas tiek uzskatītas par darba veiksmes pamatelementiem: patstāvība un uzticamība; precizitāte; kvalitatīvs darbs; strādīgums; augsts novērtējums kolēģu vidū; prasme veidot un uzturēt labas darba attiecības.

5. Karjeras vajadzības dažādos vecumos

Attīstības iezīmes	Karjeras vajadzības
Sākumskola 1.-4.klase	
<p>Nepieciešama uzmanība un uzslavas.</p> <p>Piemīt neierobežota enerģija.</p> <p>Nespēja nošķirt iedomu pasauli no realitātes.</p> <p>Nepieciešama pašapziņas veidošana.</p>	<p>Atšķir darbu no spēles.</p> <p>Identificē dažādus darba veidus.</p> <p>Piedalās dažādos darba aktivitāšu veidos.</p> <p>Zina, kā pieņemt lēmumus.</p> <p>Apgūst pozitīvu attieksmi pret darbu.</p> <p>Identificē personīgas sajūtas.</p>
Pamatskolas 5. – 9. klase	
<p>Daudz patstāvīgāki.</p> <p>Saprot, ka piederība grupai un draugiem ir svarīga.</p> <p>Var uzņemties vairāk atbildības.</p> <p>Pārsteidzošs interešu vēriens.</p> <p>Var patstāvīgi domāt, tomēr ir viegli ietekmējami.</p>	<p>Identificē personīgās intereses, spējas, savas stipras un vājas puses.</p> <p>Raksturo savus pienākumus mājās un skolā un saista tos ar kopienā sastopamiem darbiem.</p> <p>Apraksta, cik darbs ir nozīmīgs un sasniedzams visiem cilvēkiem.</p> <p>Apraksta, kā personīgie uzskati un vērtības ietekmē lēmumu pieņemšanu.</p>

II. KARJERAS IZGLĪTĪBA

6. Karjeras izglītības mērķis

Organizēt izglītības saturu un izglītības ieguves procesu, nodrošinot izglītojamajam pašizpēti, karjeras izpēti un karjeras plānošanai un vadīšanai nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi, radīt pamatu savlaicīgu, apzinātu un ar iespējām līdzsvarotu personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību.

7. Karjeras izglītības uzdevumi

7.1. Palīdzēt skolēniem pašattīstīties:

- izprast sevi un novērtēt savas stiprās un vājās puses,
- izveidot elastīgu skatījumu uz dzīvi un reālistiskas gaidas attiecībā uz savu karjeru,
- attīstīt prasmes un attieksmes, kas palīdzēs veidot karjeru, piemēram, pašapziņa, pašpaļāvība, spēja “sevi pasniegt”, mērķu izvirzīšana un darbības plānošana mācību un personīgajā dzīvē,
- analizēt savu personīgo pieredzi, intereses, dotumus, iemaņas un spējas, vērtības, mērķus, personīgās īpašības, sasniegumus.

7.2. Motivēt un palīdzēt izpētīt dažādas karjeras iespējas:

- izprast izmaiņas sabiedrībā un kā tās ietekmē karjeru attīstību,
- izpētīt dažādas karjeras un iespējas to veidošanai,
- izpētīt un izvērtēt darba tirgu, nodarbinātības un profesiju, izglītības un apmācības iespēju attīstības tendences,
- salīdzināt un samērot personīgos sasniegumus un īpašības ar tiem sasniegumiem un īpašībām, kas ir nepieciešamas konkrētai tālākai karjerai/mācībām/studijām,
- piedalīties darba izmēģinājumos,
- uzzināt, kur un kā iegūt vajadzīgo informāciju, resursus un palīdzību,
- gatavoties pārejai no mācībām uz darba dzīvi vai uz tālākām mācībām/citu darbu,
- izpētīt un pārdomāt savas personīgās un sabiedrības vērtības,
- uzzināt, kādas prasības izvirza darba devēji, kādas prasmes un personīgās īpašības palīdz noturēties darba tirgū.

7.3. Palīdzēt plānot un vadīt savu karjeru:

- apgūt karjeras vadības prasmes,
- noteikt savas attīstības vajadzības,
- pilnveidot savas zināšanas un prasmes,
- apzināties informācijas ieguves un konsultēšanas iespējas,
- veidot savu personīgās karjeras plānu,
- attīstīt pieņemto personīgo lēmumu plānu īstenošanas prasmes,
- veidot izpratni par karjeras saistību ar sasniegumiem izglītībā un mūžizglītību.

Karjeras izglītībā jāievēro visas Ministru kabineta 2018.gada 27.novembra noteikumos Nr.747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” noteiktas prasības un jāveicina mācību programmās iekļautās caurviju prasmes:

kritiskā domāšana un problēmrisināšana – skolēns izzina, analizē un izvērtē dažāda veida informāciju un situācijas, izprot to kontekstu, pieņem izsvērtus un atbildīgus lēmumus, definē problēmas būtību un risina vienkāršus un kompleksus izaicinājumus;

jaunrade un uzņēmējspēja – skolēns ir atvērts jaunai pieredzei un izaicinājumiem, meklē un saskata daudzveidīgas iespējas uzlabot esošo situāciju, uzņemas iniciatīvu un ir neatlaidīgs, lai ideju pārvērstu noderīgā risinājumā vai produktā;

pašvadīta mācīšanās – skolēns apzinās sevi kā indivīdu, savas vēlmes, vajadzības un intereses, pārvalda savas emocijas, domas un uzvedību, veido pozitīvas attiecības, ir motivēts sevi pilnveidot, izvirza mērķus, plāno savu darbību, īsteno plānu un izvērtē paveikto, mērķtiecīgi izmanto situācijai atbilstošas domāšanas stratēģijas un seko līdzi savam mācīšanās progresam;

sadarbība – skolēns ar cieņu pauž savu un uzklausa citu viedokļus, pielāgo savu uzvedību un komunikācijas veidu atbilstoši situācijai, sadarbojas ar dažādiem cilvēkiem, lai īstenotu konkrētus mērķus, un sasniedz iesaistītajām pusēm pieņemamus risinājumus;

pilsoniskā līdzdalība – skolēns saskata kopsakarības sabiedrībā un vidē, analizē savu iesaisti lokālos un globālos procesos un iesaistās to uzlabošanā, uzņemas atbildību par savu rīcību;

digitālā pratība – skolēns atbildīgi un efektīvi izmanto digitālās tehnoloģijas zināšanu ieguvei, jauna satura radīšanai, satura koplietošanai un komunikācijai, kritiski un konstruktīvi izvērtē tehnoloģiju un mediju lomu sabiedrībā.

Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti ir kompleksi, tie atklāj gala rezultātu darbībā, ietver zināšanas, izpratni un pamatprasmes mācību jomās, tai skaitā karjeras izglītībā, caurviju prasmes, vērtības un tikumus un ir izteikti kā pratības **šādās mācību jomās**:

- **valodu mācību joma** – skolēns ir ieinteresēts valodu apguvē, izprot latviešu valodas un mazākumtautību valodu lomu nacionālās identitātes veidošanā un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā, izprot latviešu valodas kā valsts valodas lomu integrācijā Latvijas sabiedrībā un izglītības ieguvē, svešvalodu lomu starpkultūru saziņas nodrošināšanā, skolēns lieto valodas kā domāšanas, izziņas, saziņas un radošās izpausmes līdzekli, skaidri, saprotami, literāri pareizi un atbilstoši saziņas situācijai pauž savas domas, jūtas un uzskatus mutvārdos un rakstu formā, uztver, saprot, analizē un interpretē informāciju, jēdzienus, faktus un idejas dažādu formātu un žanru tekstos, izmanto lasītprasmi sevis emocionālai un intelektuālai bagātināšanai;
- **sociālā un pilsoniskā mācību joma** – skolēns domā un rīkojas atbildīgi, apzinoties savas rīcības sekas un cienot dzīvību kā vērtību, viņam ir izveidojušies noturīgi, labvēlīgi sociālie ieradumi saziņā un saskarsmē ar līdzcilvēkiem, ir izkopta nacionālā, vēsturiskā un pilsoniskā apziņa un izpratne par sabiedriskajiem un ekonomiskajiem procesiem;
skolēna mācīšanās ir saistīta ar viņa pieredzi un ikdienu, skolēns ir iesaistīts viņam aktuālu lēmumu pieņemšanā, mācības rosina interesēties un iesaistīties izglītības iestādes kultūras veidošanā un sabiedrībā notiekošajos procesos, raudzīties nākotnē, izzinot un izvērtējot personiskajai un sabiedrības attīstībai un labklājībai nozīmīgus tematus;
- **kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma** – skolēns praktiski darbojas, iztēlojas un gūst prieku radošajā procesā, atklāj un pilnveido savus radošos talantus, zināšanas, prasmes un tehnikas dažādos mākslas veidos, vērtē un interpretē daudzveidīgus radošās izpausmes veidus, mācoties izprast kultūras atšķirības un veidojot savu kultūras identitāti, piedzīvo klātienē kultūras notikumus, gūstot emocionālo un estētisko pieredzi un attīstot personiskās kultūras vajadzības, līdzdarbojas kultūras mantojuma saglabāšanā un tradīciju pārmantošanā;
- **dabaszinātņu mācību joma** – skolēns atpazīst, piedāvā un izvērtē skaidrojumus noteiktām dabas parādībām un procesiem, izmanto pētnieciskās prasmes problēmu risināšanā, pētījumu veikšanā, izvērtējot riskus un ievērojot drošības nosacījumus, analizē un izvērtē datus, izsaka viedokli un argumentus dažādos veidos un secina no datiem, rīkojas personiski atbildīgi savas un citu veselības veicināšanā, vides kvalitātes saglabāšanā un dabas resursu ilgtspējīgā izmantošanā;
- **matemātikas mācību joma** – skolēns situācijās ar matemātisku, citu mācību jomu un reālu kontekstu, jēgpilni lietojot matemātikas instrumentus, veic aprēķinus, apstrādā datus, lieto figūru īpašības, saskata sakarības starp lielumiem, spriež vispārīgi un matemātiski modelē, problēmsituācijās izvēlas atbilstošu pieeju vai paņēmieni, apzinās pierādījuma nepieciešamību un veido pamatotus spriedumus;

- **tehnoloģiju mācību joma** – skolēns praktiski rada sev un sabiedrībai noderīgus produktus, pakalpojumus, informācijas un vides risinājumus, dizaina procesā plānojot, projektējot un konstruējot, mērķtiecīgi, droši un atbildīgi izmantojot dažādus paņēmienus, darbarīkus un ierīces, tajā skaitā digitālās, izvēloties piemērotus materiālus un apgūstot atbilstošās prasmes, un veidojot drošu un veselībai labvēlīgu darba vidi, atbilstoši rīkojas bīstamās sadzīves situācijās, izprot dizaina procesu un iegūst vienkārša tehnoloģiska procesa veikšanas un inženiertehnisku problēmu risināšanas pieredzi, spēj droši, efektīvi un atbildīgi izmantot digitālās tehnoloģijas dizaina procesā;
- **veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma** – skolēns izprot un praktizē veselīga dzīvesveida paradumus, atpazīst riskus dažādās, tai skaitā ekstremālās, situācijās un pieņem lēmumus drošai un aktīvai rīcībai, prasmīgi, atbildīgi un ieinteresēti iesaistās daudzveidīgās fiziskās aktivitātēs, kas veicina garīgās un fiziskās spējas, piedalās komandas veidošanā, plāno, sadala darba uzdevumus, palīdz un atbalsta citus.

Karjeras izglītība ir harmoniski jāintegrē visā izglītības procesā, lai nodrošinātu plānotu un pēctecīgu pasākumu kompleksu, kas palīdzētu jauniešiem noteikt savas karjeras izglītības vajadzības, apzināti izvēlēties līdzekļus savas karjeras plānošanai nevis epizodiski, bet caurviju un veselumā, izmantojot izglītības procesa un programmas līdzekļus.

8. Karjeras izglītības īstenošanas pamatprincipi

- Karjeras izglītība ir izglītības sastāvdaļa.
- Karjeras izglītība ir visas izglītības iestādes atbildība.
- Ievērotas vecumgrupu intereses un vajadzības.
- Mērķi — objektīvi un sasniedzami; pasākumi — īstenojami.
- Pasākumi ir orientēti uz zināšanu un prasmju apguvi.

III. KARJERAS IZGLĪTĪBAS PLĀNOŠANA

Lai skolēnus sagatavotu efektīvai pārejai no skolas uz pieaugušo darba dzīvi, skolai ir jānodrošina saviem skolēniem aizvien daudzveidīgāks un lielāks mācīšanās pieredžu skaits.

9. Karjeras izglītības programmas sastāvdaļas

9.1. Sevis izzināšanas aktivitātes, kurās skolēni:

- identificē savas personīgās īpašības (fiziskās, intelektuālās, emocionālās iezīmes, prasmes, intereses un vērtības),
- izpēta personīgo īpašību un nepieciešamo prasmju samērotību, lai gūtu panākumus dažādās dzīves un darba situācijās,
- izvērtē stratēģijas un apstākļus, kas ietekmē viņu mācīšanos dažādās dzīves un darba situācijās. Iespēju apzināšanās aktivitātes iesaista skolēnus darba pasaules izpētē un iepazīšanā. Aktivitātes var ietvert:
 - dažādas darba vides iepazīšana un pētīšana,
 - dažādu profesiju un izglītības un apmācības iespēju izpēte,
 - darba pasaules vēsturisko un plānoto izmaiņu analīze.

9.2. Lēmumu pieņemšana ir saistīta ar mācīšanos, kā pieņemt lēmumus, lai plānotu un vadītu savu karjeru. Skolēni iesaistās aktivitātēs, kas palīdz:

- izpētīt, kā citi cilvēki pieņem lēmumus, un saprast, kas var ietekmēt lēmuma pieņemšanu,
 - identificēt atbilstošus lēmuma pieņemšanas stilus un stratēģijas,
 - ģenerēt dažādas ar karjeru saistītas izvēles.
- Pieņemt lēmumu par karjeras izvēli nenozīmē tikai piemērot individu noteiktai profesijai. Lēmuma pieņemšanu ietekmē dažādi faktori, kuri ir jāņem vērā:
- individuālās iezīmes (veselība, vērtības, intereses, prasmes, vecums, zināšanas u.c.),
 - sociālais konteksts (ģimene, vienaudži, sabiedrības grupas, sociāli-ekonomiskais statuss u.c.),
 - vides konteksts (politiskie uzskati, izglītības iestādes, ģeogrāfiskais izvietojums, darba tirgus u.c.),
 - citi faktori (laika perspektīvas, izdevība, izmaiņas laika gaitā u.c.).

Sagatavošanās pārmaiņām un pārejai attiecas uz tādas izpratnes un prasmju veidošanu, kādas skolēnam ir nepieciešamas, lai tiktu galā ar jaunām situācijām, gan vēlamām, gan nevēlamām. Šādas aktivitātes palīdz:

- noteikt dažādas plānotas un neplānotas dzīves/darba pārmaiņas un pārejas periodus, ar kādiem ir jāstopas dzīves laikā,
- izpētīt, kā cilvēki reaģē uz izmaiņām,
- attīstīt prasmes, lai efektīvi pārvarētu dažādas plānotas un neplānotas pārmaiņas, piemēram, problēmu risināšanu, atbalsta tīklu identificēšanu un izmantošanu.

IV. KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA

10. Karjeras izglītības programmas mērķis un uzdevumi

10.1. Karjeras izglītības mērķis:

organizēt izglītības saturu un izglītības ieguves procesu atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 27.novembra noteikumu Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” prasībām, nodrošinot izglītojamajiem pašizpēti, karjeras izpēti un karjeras plānošanai un vadīšanai nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi, radīt pamatu savlaicīgu, apzinātu un ar iespējām sabalansētu personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību.

10.2. Karjeras izglītības uzdevumi:

- nodrošināt katram izglītojamam pašnovērtēšanas metožu apguves iespējas;
- palīdzēt izmantot zināšanas par sevi, lai izprastu savas spējas, stiprās puses, intereses, prasmes un talantus, pieņemtu lēmumus, noteiktu mērķus;
- veidot katrā izglītojamā interesi par karjeru, iepazīstinot ar darba pasaules un ar to saistīto izglītību daudzveidību;
- nodrošināt katram izglītojamam iespēju apgūt mācīšanās prasmes, informācijas tehnoloģiju un citu informācijas avotu izmantošanas pamatiemaņas;
- palīdzēt katram izglītojamam pieņemt apzinātu lēmumu par turpmāko izglītību un ar to saistīto iespējamo karjeru;
- nodrošināt iespēju gūt darbības pieredzi;
- izkopt sadarbības, saskarsmes, prezentācijas prasmes, cieņu pret daudzveidību;
- veidot izglītojamajos izpratni par karjeras saistību ar sasniegumiem izglītībā un mūžizglītību.

11. Karjeras izglītības saturs

Karjeras izglītības programmas apguves organizācijas pamatnosacījums ir — īstenot karjeras izglītību tā, lai izglītojamais iegūtu gan zināšanas konkrētā izglītības jomā (pašizpēte, karjeras izpēte, karjeras plānošana un vadība) un formā (mācību priekšmetu stunda, klases stunda, konsultācijas, ārpusstundu pasākumi), gan universālas, vispārējas prasmes, saistītas ar darbības pieredzi, kas palīdzētu rīkoties gan iepriekš zināmās, gan jaunās dzīves situācijās. Katra karjeras izglītības joma — **pašizpēte, karjeras izpēte un karjeras plānošana un vadība** — ietver vairāku mācību priekšmetu un audzināšanas darba saturu, tā pilnveides virzienu integrācijas aspektā.

Pamatjoma “Pašizpēte”	Pamatjoma “Karjeras izpēte”	Pamatjoma “Karjeras plānošana un vadība”
mana identitāte, paštēls, mana rakstura īpašības; manas intereses, hobiji, spējas, brīvais laiks; mana ģimene, tās loma, tradīcijas; sevis iepazīšanas un izpētes veidi, to sasaiste ar iecerēto profesiju,	darba nozīme cilvēka dzīvē; populāras un sabiedrībā augstu vērtētas profesijas, profesiju daudzveidība, to tipi; manu vecāku darba	lēmumu pieņemšanas paņēmieni karjeras plānošanai; lēmuma pieņemšana par karjeru. dažādu faktoru ietekme (ģimene, skola, draugi,

pašnovērtēšana; attieksmes un vērtības; prasme sadarboties, risināt konfliktus; mana veselība un nākotnes nodomi; mācīšanās prasmes, mācību sasniegumi, to saistība ar nākotnes nodomu īstenošanu; pašaudzināšana.	dzīve; informācijas avoti un izglītības pasaules pētīšana; profesionālā kvalifikācija un tās ieguve; darba tirgus un nodarbinātība; sociālā vide un nodarbinātība; izglītības veidi un līmeņi, dažādas izglītības iestādes; darba likumdošana, darba drošība; pašnodarbinātība.	sabiedrība u.c.); dažādu karjeru pozitīvie un negatīvie aspekti; kad viss nenorit tā, kā plānots; mani nākotnes mērķi un to sasniegšanas plāns (īstermiņa un ilgtermiņa plānošana); pārmaiņas manā dzīvē; komandas darba pieredze; praktisko iemaņu gūšana dažādās profesijās; sevis prezentēšana.
---	---	---

12. Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns

Karjeras izglītība tiek īstenota, izmantojot dažādas darba organizācijas formas — mācību priekšmetu stundas, klases stundas, individuālās nodarbības, dažādus ārpusstundu pasākumus u.c. pēc šāda plāna:

1.klase	
Mācību priekšmets	Tēmas
Svešvaloda	Mans apģērbs, mājdzīvnieki. Mana ģimene. Mani draugi. Mans hobijs
Dabaszinības	Kā pētīt, izmantojot maņas?
Latviešu valoda	Parastais un neparastais Ko es zinu? Ko es protu Reiz es būšu...Domraksts par nākotnes skatījumu
Lasīšana	Literārie varoņi un es (rakstura īpašības).
Dizains un tehnoloģijas	Kā cep maizi? Kā atspoguļo maizes tapšanas ceļu? Gaumīgs apģērbs.
Sociālās zinības	Ko nozīmē būt skolēnam? Kādas prasmes un īpašības vajadzīgas mācoties un strādājot? Manas intereses.
Mūzika	Dabas ainavas mūzikā.
Teātra māksla	Pasakas radīšana
Vizuālā māksla	Es krāsās un līnijās.
Matemātika	Kur sastopamies ar lieliem skaitļiem?
Datorika	Kā strādā ar datoru, lai risinātu mācību uzdevumus?
Sports un veselība	Komandu spēles
Klases stunda	Mani darbiņi. Pienākumi ģimenē Mani vaļasprieki.

	Mācos risināt strīdus. Profesijas skolā.
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, vecāku sapulces u.c.)	Adaptācijas nodarbība (psihologs) “Kāds es esmu?” Vecāku sapulce „Kā mācīt un palīdzēt savam bērnam mācīties?” Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem.

2.klase	
Mācību priekšmets	Tēmas
Svešvaloda	Mana ģimene fotoattēlos/zīmējumos. Es modelēju savu apģērbu. Manas emocijas attēlos/emocijzīmēs. Mans hobijs Es un mani draugi Mans varonis
Latviešu valoda	Izgudrojumu un atklājumu pasaulē. Prieka un joku pasaulē. Manas rakstura īpašības.
Dabaszinības	Kas ir laikapstākļi, un kā tie mainās? Kā novēro laikapstākļus?
Dizains un tehnoloģijas	Kā šuj ar rokām un dažādi rotā ar vītām, pītām aukliņām un tamborētām pīnītēm izstrādājumu? Amatnieki.
Sociālās zinības	Kā plānot savu laiku un mērķus, lai mācītos un nodarbotos ar vaļaspriekiem? Kā atšķirt to, ko gribas, no tā, ko vajag?
Mūzika	Sadarbība muzicēšanā. Kas man jādara, lai, muzicējot kopā, veidotos pozitīva sadarbība?
Teātra māksla	Leļļu teātris
Vizuālā māksla	Mākslas darbi iedvesmo. Emocijas.
Matemātika	Kur sastopamies ar lieliem skaitļiem?
Datorika	Kā meklē, izvēlas un saglabā informāciju?
Sports un veselība	Komandu spēles Individuālo fizisko īpašību tests
Klases stunda	Manu vecāku, ģimenes locekļu darbs Mana sapņu profesija Es- sava rakstura saimnieks.
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem. Vecāku sapulce „Kā palīdzēt savam bērnam mācīties?”

3.klase	
Mācību priekšmets	Tēmas
Svešvaloda	Interesantākās profesijas. Mana istaba: krāsas/lietas/mēbeles. Mana ikdiena attēlos. Dienas režīms.
Dizains un tehnoloģijas	Drošība darbā.
Dabaszinības	Kā orientēties apkārtnē?

Latviešu valoda	Uzdrīksties sapņot! Domraksts par profesijām ģimenē. Domraksts par interesantāko profesiju.
Sociālās zinības	Kā pētīt, ko dara uzņēmēji? Sava laika plānošana.
Mūzika	Skaņu gleznas. Mūzikas izteiksmes līdzekļi skaņu gleznas Kādi būs mani galvenie uzdevumi, veidojot priekšnesumu?
Teātra māksla	Maska
Vizuālā māksla	Arhitektūra. Makets
Matemātika	Kā un kur izmanto visas darbības?
Datorika	Kā droši sazinās un apmainās ar informāciju virtuālajā vidē?
Sports un veselība	Komandu spēles Individuālo fizisko īpašību tests
Klases stunda	Kāpēc vajadzīgs darbs? Pienākumi ģimenē Fiziskais un garīgais darbs
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem. Vecāku sapulce “mana bērna intereses, kā ģimene tās atbalsta?”

4.klase	
Mācību priekšmets	Tēmas
Svešvaloda	Kā es izskatos? Manu ikdienas gaitu maršruti kartē. Mans dienas režīms Manas intereses.
Vizuālā māksla	Fotografēšana Cilvēki darbā.
Dizains un tehnoloģijas	Kā tamborē (vai filcē) telpiskus tekstila objektus? Drošība darbā.
Dabaszinības	Cilvēki, kas rūpējas par dabu. Profesijas saistītās ar dabas aizsardzību.
Latviešu valoda	Domraksts “Populārākās profesijas”
Literatūra	Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?
Sociālās zinības	Kā kļūt lepnuma vērtiem? Sava laika plānošana. Kā plānot un patērēt resursus saprātīgi?
Teātra māksla	Etīde
Matemātika	Kas kopīgs iepirkšanās un kustības matemātiskajā aprakstā?
Mūzika	Kā eksperimentēt ar dažādiem mūzikas izteiksmes līdzekļiem, lai radītu instrumentālu skaņdarbu, dziesmu vai skaņu gleznu? Kā iepazīt operu un baletu ar mūzikas un citu mākslas veidu palīdzību? Literārie tēli operā un baletā.
Datorika	Kā droši lieto dažādus tiešsaistes informācijas avotus un atsaucas uz tiem? Tīmekļa izmantošana patstāvīgu mācību uzdevumu veikšanai
Sports un veselība	Komandu spēles Individuālo fizisko īpašību tests
Klases stunda	Mans brīvais laiks, manas iespējas pašrealizēties. Brīvais laiks un tā

	izmantošana. Mani darba ieradumi. Mācīšanās prasmes un sasniegumi Es un mani dotumi
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem. Mācību ekskursija pie uzņēmēja. Vecāku sapulce “Skolas un ģimenes atbalsts bērna talantu izkopšanā”.

5.klase	
Mācību priekšmets	Tēmas
Svešvaloda	Kā attēlot mācību priekšmetus ar simboliem/piktogrammām? Sportists, kuru es apbrīnoju. Neparasti sporta veidi. Neparastas aizraušanās
Latviešu valoda	Saziņa un emocijas. Domraksts “Mans varonis tiek galā ar grūtībām.”
Datorika	Kā noformē dokumentu? Kas ir e-pasts un kā to lieto?
Literatūra	Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām? Kā latviešu tautas pasakās un sakāmvārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?
Sociālās zinības	Kā darbojas pašvaldība? Konflikts, tā rašanās un risināšana. Kā novērst un risināt konfliktus vietējā kopienā? Kā un kāpēc palīdzēt līdzcilvēkiem? Mana mācīšanās taktika.
Mūzika	Kā mūziku mācījās senāk un kā – tagad? Kāda ir tautas mūzikas un latviešu komponistu mūzikas loma valsts svētku svinēšanā? Kāda ir mana dziedāšanas pieredze?
Teātra māksla	Runa
Vizuālā māksla	Jaunrade un fantāzija
Dabaszinības	Kā izmanto materiālus? Organisma augšana un izmaiņas. Kas ir elektroenerģija?
Matemātika	Kā saskaita un atņem jauktus skaitļus?
Sports un veselība	Komandu spēles Individuālo fizisko īpašību tests
Dizains un tehnoloģijas	Kā izgatavo izstrādājumu no dažādiem materiāliem?
Klases stunda	Mani mērķi un kā es tos varu sasniegt. Sevis prezentēšana. Klases vecāku profesiju, specialitāšu un darba vietu izzināšana Mani darba ieradumi Sadarbības prasmes. Darbs komandā.
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, klašu vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem. Mācību ekskursija pie uzņēmēja. Vecāku sapulce “Vai mans bērns domā par nākotnes profesiju? Kā mēs varam palīdzēt?”

6.klase	
Mācību priekšmets	Tēmas
Svešvaloda	Dažādi pienākumi un darbi mājās. Plānojam ģimenes budžetu nedēļai. Ko es gribu un varu darīt, un ko gribu, bet nevaru? Valodas kultūra.
Latviešu valoda	Informācijas ieguve, apstrāde, tālāk nodošana Saziņa, emocijas.
Datorika	Kā izveido sarakstu un tabulu? Kā iestata slaidu pārejas un animācijas prezentācijā?
Vēsture	Ko pēta arheologs.
Literatūra	Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?
Sociālās zinības	Kā plānot budžetu? Kā raksturot uzņēmējdarbību? Kā tiesības ir saistītas ar pienākumiem?
Mūzika	Kāda nozīme mūzikai, skaņām filmu veidošanā? Kā spilgtas personības ietekmē un iedvesmo sabiedrību?
Teātra māksla	Pretstati.
Vizuālā māksla	Kinomāksla Mana iemīļotā mākslinieka/mūziķa/grupas reklāma.
Dabaszinības	Kas ietekmē objektu kustību? Kā notiek vielu pārvērtības?
Matemātika	Kā sadzīves situācijās izmanto procentus?
Sports un veselība	Komandu spēles Individuālo fizisko īpašību tests Slaveni sportisti
Dizains un tehnoloģijas	Veselība un darbs.
Klases stunda	Kā cilvēki tiek galā ar grūtībām. Laika plānošana. Budžeta plānošana Manas ģimenes vērtības Profesiju daudzveidība, prestižs un pievilcība
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, klašu vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem. Vecāku darba vietu apmeklēšana. Mācību ekskursija pie uzņēmēja. Vecāku sapulce “Ko grib un ko var mans bērns ? “

7.klase	
Mācību priekšmets	Tēma
Svešvaloda	Mūsu skolotāju vaļasprieki. Tehnoloģijas šodien un pirms/pēc 5 gadiem.
Ģeogrāfija	Klimata izmaiņas un veselība.
Vēsture	Sabiedrība aizvēsturē. Seno baltu ciltis.
Latviešu valoda	Uz priekšu, apmaldoties un jaunus ceļus meklējot Sociālie tīkli un tīklošanās. Attieksme. Diskusija.
Literatūra	Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme

	personības veidošanā? Boņuka, Billes un mana bērniņa.
Datorika	Kā darbojas un atšķiras programmvadāmās ierīces un kā tās droši pārvaldīt? Kā veido teksta dokumentus un prezentācijas, sadarbojoties tiešsaistē?
Bioloģija	Kas ir organisma pamatvienība, un kā to pēta?
Dizains un tehnoloģijas	Kā modelē un izgatavo izstrādājumu ar 3D printeri? Kulināri-personības.
Inženierzinības	Kā izveido drošu un stabilu konstrukciju?
Sociālās zinības	Kā pilnveidot savu personību? Atkarības. Kā plānot un sasniegt mērķi ilgtermiņā? Lietišķas saskarsmes etiķete
Mūzika	Kā es varu apgūtos ritma elementus izmantot savas radošās idejas realizācijai?
Teātra māksla	Improvizācija
Vizuālā māksla	Gaisma mākslā. Izcilie impresionisti- gleznotāji.
Matemātika	Kā definē ģeometriskas figūras?
Sports un veselība	Individuālo fizisko īpašību tests Profesionālais sports (plusi un mīnusi).
Klases stundas	Es starp citiem. Mans raksturs un paradumi, intereses. Personības iezīmju izpētes anketa. Kas es esmu, ko es protu, varu, daru? Kolektīva nozīme personības izveidē.
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem karjeras projekta pasākumu ietvaros. Projektu nedēļa. Mācību ekskursija uz kādu no uzņēmumiem. Ēnu diena. Individuālās konsultācijas, grupu nodarbības par karjeras tēmām. Vecāku sapulce “Pusaudzis- vēlmes, iespējas, vajadzības”.

8.klase	
Mācību priekšmets	Tēmas
Svešvaloda	Nākotnes profesijas (pēc 10 gadiem). Kur meklēt informāciju par profesijām? Skolotāji–roboti: par un pret. Kas notiks, ja streikos ...(sētnieki, transporta vadītāji, būvnieki utt.)? Lietišķi raksti - Eiropas CV
Latviešu valoda	Krustceles un jauni ceļi Lietišķie raksti - darba sludinājumu pētīšana. Tekstveide- pārspriedums.
Literatūra	Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā? Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu? Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?

	Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?
Sociālās zinības	Kā notiek ražošana? Kā darbojas tirgus? Banku loma naudas apritē. Kāpēc jāmaksā nodokļi? Darbs un karjera.
Mūzika	Nacionālās identitātes meklējumi Latvijā.
Teātra māksla	Procesā veidots iestudējums
Vizuālā māksla	Dažādu mākslas veidu sintēze.
Bioloģija	Kā organismi uztver apkārtējo vidi?
Zooloģija	Veterinārāsta profesija. Ekoloģija.
Datorika	Kā izvēlas un lieto tiešsaistes rīkus konkrēta uzdevuma veikšanai? Kā izvēlas un lieto piemērotāko rīku attēla un videomateriāla apstrādei?
Dizains un tehnoloģijas	Kā modelē un izgatavo ar programmvadāmiem darbgaldiem izstrādājumus?
Sports un veselība	Individuālo fizisko īpašību tests Profesionālais sports
Matemātika	Kā matemātiski raksturo un analizē datus?
Ķīmija	Kas ir ķīmija? Izcilākie ķīmiķi
Ģeogrāfija	Kas ir dabas resursi?
Fizika	Ko mācās fizikā? Izcilākie fiziķi
Vēsture	Atklājumu un baznīcas reformu laikmets Revolūcija un modernizācija Latviešu nācijas veidošanās
Klases stundas	Darba sludinājumu pētīšana. Profesiju prestižs un perspektīvas Izglītības vērtība un karjeras izglītības nozīme. Spējas un interese, to attīstīšanas iespējas Jēdzieni-profesija”, „specialitāte” Informācijas iegūšana par karjeras izvēles iespējām.
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem un darba vides iepazīšana dažādās iestādēs karjeras izglītības projekta pasākumos. Mācību ekskursija uz kādu no uzņēmumiem. Ēnu diena. Projektu nedēļa. Individuālās konsultācijas, grupu nodarbības par karjeras tēmām. Vecāku sapulce “Mana bērna zināšanas, prasmes un intereses. Kā tās ietekmēs viņa nākotnes karjeru?”

9.klase	
Mācību priekšmets	Tēma
Svešvaloda	Mana nākotnes/sapņu profesija. Populāras un nepieciešamas profesijas mūsu valstī/novadā/pilsētā. Kur tās apgūt? Dienas režīms

	Izglītības sistēmas dažādās valstīs. Izglītības iespējas ārzemēs CV Publiskā runa – sevis prezentēšana
Ģeogrāfija	Kāpēc valsts ģeogrāfiskais stāvoklis ir nozīmīgs tās attīstībā? Saimniecības nozares un ar tām saistītās profesijas.
Ķīmija	Kā izmanto iežus? Ķīmija sadzīvē.
Vēsture	Pārmaiņas Pirmā pasaules kara iespaidā Sašķeltā pasaule Vēsture un mūsdienu pasaules izaicinājumi
Latviešu valoda	Sociālo mediju lietošana profesionālos nolūkos. Manas valodas stiprās puses Iespēju valoda
Literatūra	Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?
Bioloģija	Kā organismi saistīti ar vidi, kurā tie dzīvo?
Sociālās zinības	Kā pilsoniskā līdzdalība palīdz risināt pretrunas sabiedrībā informācijas laikmetā? Darba likumdošana Ģimenes budžets, skolas budžets Civillikums Nodokļi Cilvēks, sabiedrība, karjera, rīcība
Mūzika	Kā sacerēt savu kanonu? Kā latviešu mūzikas klasiķu kompozīcijās paustais patriotisms, mīlestība pret dzimteni veido nacionālo vērtību pamatu manā skolēna pieredzē?
Teātra māksla	Klasiskās teātra formas
Vizuālā māksla	Identitāte un laikmets mākslā
Matemātika	Sistematizēt, paplašināt izpratni; pilnveidot spriešanas un pierādīšanas prasmes
Datorika	Kā patstāvīgi plānot un īstenot programmēšanas projektu? Kā programmējot radīt sabiedrībai derīgu digitālu risinājumu?
Dizains un tehnoloģijas	Kā izgatavo dizaina izstrādājumu, apvienojot vairākas tehnikas, kura ierosmes avots ir arheoloģiskais vai etnogrāfiskais tautastērps?
Sports un veselība	Individuālo fizisko īpašību tests Profesionālais sports
Fizika	Kā magnētisms darbojas cilvēku labā?
Klases stundas	Karjeras plānošana, lēmumu pieņemšana, atbildība Profesiju daudzveidīgā pasaule Izglītības iespējas pēc 9.klases Personības izzināšana.
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, vecāku sapulces u.c.)	Tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem un darba vides iepazīšana dažādās iestādēs karjeras izglītības projekta pasākumos. Ēnu diena Atvērto durvju dienu apmeklējumi izglītības iestādēs Mācību ekskursijas uz kādiem no uzņēmumiem. Individuālās konsultācijas, grupu nodarbības par karjeras tēmām. Vecāku sapulce “Pamatskola, um ko pēc tam...? Ģimenes loma karjeras plānošanā”.

13. Karjeras izglītības vērtēšana

13.1. Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes 1.-6.klase

13.1.1. Beidzot 6. klasi, skolēns:

- ir iepazinies ar dažādām profesijām;
- izprot dažādo profesiju lomu sabiedrības dzīvē;
- izprot saikni starp zināšanām, izglītību, profesijām un nodarbinātību;
- mēģina izzināt savas personīgās intereses un spējas;
- izprot komunikācijas un komandas darba nepieciešamību.

13.1.2. Sevis iepazīšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes :

- Skolēns spēj analizēt un izvērtēt savus sasniegumus, personiskās īpašības, spējas un iemaņas.
- Skolēns prot izmantot pašanalīzes rezultātus savu attīstības vajadzību noteikšanai un sava pozitīva paštēla veidošanai.
- Skolēns spēj noteikt savas attīstības mērķus.
- Skolēns spēj atšķirt stereotipus un sagrozītus, realitātei neatbilstošus cilvēku un profesiju aprakstus.
- Skolēnam ir izveidojušās noteiktas attieksmes pret dzīves pamatvērtībām, prasmes mācīties un izpratne par darbu, tajā skaitā arī komandas darbu, nozīmi.

13.1.3. Darba pasaules izzināšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes :

- Skolēns izprot, ka darba dzīve nav tikai iešana uz darbu un naudas pelnīšana; saprot, ka darba dzīvei ir daudzi svarīgi aspekti
- Skolēns spēj aprakstīt, kādas izmaiņas ir notikušas darba pasaulē (raksturot izmaiņas darba pasaulē).
- Skolēns zina dažādus avotus, kur meklēt informāciju par izglītības iespējām un darba tirgu; zina, kur meklēt karjeras konsultantu palīdzību; ir spējīgs izmantot informācijas avotus.
- Skolēns spēj izveidot profesiju grupas pēc to pazīmēm.
- Skolēns apzinās savas iespējas. Lēmumu pieņemšanā, plānošanā un tālākā rīcībā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes
- Skolēns spēj izmantot vienkāršus lēmumu pieņemšanas paņēmienus.
- Skolēns prot sameklēt un izmantot palīdzību personīgu lēmumu pieņemšanā
- Skolēns spēj izprast ilgtermiņa plānošanas nozīmi un ietekmi savas karjeras iespēju un ar to saistīto lēmumu pieņemšanas kontekstā.
- Skolēns spēj apsvērt dažādas iespējas un, ja nepieciešams, spēj koriģēt vai mainīt savus plānus.
- Skolēns izprot, ko nozīmē “tikt galā” mainīgajā pasaulē un kā tas ir attiecināms uz ilgtermiņa karjeras plānošanu.
- Skolēns spēj (daļēji) uzņemties atbildību par savas personības attīstību.
- Skolēns spēj analizēt pārmaiņas, kas notikušas viņa dzīvē pēdējā laikā.

13.2. Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes 7.-9.klase

13.2.1. Beidzot 9. klasi, skolēns:

- sāk apzināties savas iespējas un sāk reālistiski samērot savas intereses, spējas/dotumus, personīgās īpašības un vērtības;
- spēj novērtēt un samērot savas spējas, vēlmes un iespējas pieņemt ar karjeras izvēli saistītos lēmumus;
- ir ieinteresēts turpināt savu izglītību; izzina savas tālākizglītības iespējas; spēj savākt, apkopot un analizēt atbilstošu informāciju;
- ir ieguvis zināšanas par vietējo darba tirgu;
- izprot saistību starp izglītību, profesiju un nodarbinātību;
- izprot saistību starp nodarbošanos/darbu/profesiju un dzīves stilu;
- izprot mainīgās darba pasaules un mūžizglītības jēdzienus;
- spēj saskatīt izvēles iespējas/alternatīvas karjeras iespēju izvēlē

13.2.2. Sevis iepazīšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes :

- Skolēns ir veicis vienkāršus pašnovērtēšanas testus, lai noteiktu savus īstermiņa un ilgtermiņa izglītības un karjeras plānošanas mērķus.
- Skolēns spēj noteikt un novērtēt, kāda ir viņa ārpusklases darbā apgūtā pieredze un zināšanas par darba pasauli.
- Skolēns spēj pielietot iegūtās analizēšanas un plānošanas prasmes savas karjeras plānošanā.
- Skolēns ir spējīgs paskaidrot, kāpēc ir nepieciešams cīnīties pret stereotipu veidošanu un diskrimināciju skolā un darbā. Darba pasaules izzināšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes
- Skolēns spēj izskaidrot terminu “karjera” tā plašākajā nozīmē.
- Skolēns spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās izglītības iestādēs.
- Skolēns spēj atrast atbilstošus informācijas avotus par karjeras iespējām, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par dažādām karjeras iespējām (darba tirgu, izglītību).
- Skolēns zina, ka personīgās veselības stāvoklis/problēmas varētu būt par šķērslī dažu profesiju izvēlē.
- Skolēns spēj izmantot zināšanas par darba pasauli un ārpusklases pasākumos gūto pieredzi, lai paplašinātu savas karjeras iespējas.
- Skolēns spēj formulēt savas attīstības iespējas pēc pamatizglītības iegūšanas. Lēmumu pieņemšanā, plānošanā un tālākā rīcībā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes
- Skolēns spēj izvēlēties un izmantot atbilstošas lēmumu pieņemšanas metodes.
- Skolēns spēj salīdzināt dažādas iespējas, kā kritērijus izmantojot gan personīgo pieredzi, gan izmantojot informāciju, kas iegūta no dažādiem informācijas avotiem.
- Skolēns, plānojot savu nākotni, spēj apsvērt arī ar finansēm saistītos faktorus.
- Skolēns prot reāli plānot savu darbību un nenovirzīties no noteiktajiem mērķiem
- Skolēns zina, kādas ir prasības (kādas zināšanas, prasmes un personīgās īpašības ir nepieciešamas) un kas jādara, iestājoties izvēlētajā izglītības iestādē.
- Skolēns izprot savas un potenciālā darba ņēmēja tiesības.

- Skolēns māc sazināties un sadarboties ar citiem cilvēkiem dažādās dzīves situācijās.
- Skolēns prot apkopot, uzturēt un izmantot savu personīgo informāciju.
- Skolēns prot atlasīt nepieciešamo informāciju, kas nepieciešama, lai tiktu uzņemts.

Skolēnu sasniegumi karjeras izglītībā tiek vērtēti bezatzīmju vērtēšanas sistēmā, īsi rakstiski vai mutiski raksturojot skolēnu mācību darbību, darba stilu, attieksmi un izaugsmes dinamiku šādu zināšanu, prasmju, iemaņu (kompetenču) apgūvē un **izmantojot pašvērtējumu:**

13.3. Pašizpētē:

- skolēns apgūst un izmanto zināšanas par sevi, savu ģimeni, lai izprastu savas spējas, dotumus, stiprās puses, intereses, prasmes, kā tos redz pats un citi;
- skolēns demonstrē pozitīvas starppersonu prasmes un cieņu pret daudzveidīgo, lai veicinātu savas karjeras attīstību;
- skolēns atzīst, ka izaugsme un pārmaiņas ir karjeras attīstības neatņemama sastāvdaļa;
- skolēns spēj noteikt svarīgākos faktorus, kas ietekmē viņa attieksmi pret mācībām, darbu, vērtībām, rīcību un izturēšanos;
- skolēns izmanto zināšanas par sevi, lai pieņemtu lēmumus un noteiktu mērķus.

13.4. Karjeras izpētē:

- skolēns spēj izskaidrot terminu “karjera” tā plašākajā nozīmē;
- skolēns spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās izglītības iestādēs;
- skolēns spēj atrast atbilstošus informācijas avotus par karjeras iespējām, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par dažādām karjeras iespējām;
- skolēns zina, ka personīgās veselības stāvoklis varētu būt šķērslis dažu profesiju izvēlē;
- skolēns spēj izmantot zināšanas par darba pasauli un ārpusklases pasākumos gūto pieredzi, lai paplašinātu savas karjeras iespējas;
- skolēns spēj formulēt savas izglītības iespējas pēc pamatizglītības iegūšanas.

13.5. karjeras plānošanā un vadīšanā:

- skolēns prot izvēlēties un izmantot atbilstošas lēmumu pieņemšanas metodes;
- skolēns prot salīdzināt dažādas iespējas, kā kritērijus izmantojot gan personisko pieredzi, gan informāciju no dažādiem avotiem;
- skolēns spēj izvērtēt ar finansēm saistītos faktorus;
- skolēns prot reāli plānot savu darbību un nenovirzīties no sava mērķa;
- skolēns zina, kādas ir prasības un kas jā dara, iestājoties izvēlētajā izglītības iestādē;
- skolēns izprot savas un potenciālā darba ņēmēja tiesības;
- skolēns prot sazināties un sadarboties ar citiem cilvēkiem dažādās dzīves situācijās;
- skolēns prot apkopot, uzturēt un izmantot savu personīgo un citu nepieciešamo informāciju, stājoties citā izglītības iestādē vai darbā, kā arī to mutiski un rakstiski prezentēt.

Skolēnu mācību sasniegumu pierādījumi — pašizpētes, karjeras izpētes un karjeras vadības darba materiāli — tiek uzkrāti skolēnu darba mapēs (*portfolio*).

Skolēnu karjeras izglītības sasniegumi tiek vērtēti regulāri (ne retāk kā vienu reizi semestrī), informējot vecākus (aizbildņus) par izglītojamā zināšanām, prasmēm, iemaņām un sasniegumu attīstības dinamiku.

V. KARJERAS IZGLĪTĪBĀ IETEICAMĀS METODES

Nr.	Metode	Prasmes
1.	Anketēšana/aptauja	Apgūt prasmi konkrēti atbildēt uz jautājumiem, prast izteikt savu domu konkrēti un īsi Ieinteresēt audzēkni izzināt sevi, savas izglītības iespējas, darba pasaules iespējas Attīstīt prasmi kritiski domāt
2.	Analīze	Prast objektīvi novērtēt un atšķirt savas vērtības no vispārpieņemtajām dzīves vērtībām Apgūt prasmes, lai „gribu, varu, vajag” veidotu vienotu kopumu
3.	Brīvais raksts	Veidot prasmi brīvi izteikt rakstiski savas domas un izjūtas
4.	Darbs ar informācijas avotiem	Prast atrast, atlasīt un izvērtēt informāciju
5.	Darbs grupās	Apgūt iemaņas darboties komandā, plānot darbu, sadalot pienākumus
6.	Darbs pāros	Veidot prasmes sadarboties, uz klausīt otru, pārrunāt neskaidrības, ja nepieciešams, ievērot kompromisu
7.	Diskusija	Mācīties izteikt mutiski savu viedokli, to pamatot, argumentēt, uz klausīt citu domas Meklēt problēmu risinājumu
8.	Dubultā dienasgrāmata	Veidot prasmi atrast tekstā nepieciešamo informāciju, to analizēt, paust savu viedokli, balstoties uz pieredzi
9.	Ekskursijas	Iepazīstināt ar reālu darba vidi, karjeras iespēju daudzveidību, jaunām tehnoloģijām
10.	Ēnu diena	Iepazīt tuvāk darba vidi. Iepazīt izvēlētajās profesijās plusus un mīnus. Veidot iemaņas rakstīt CV, motivācijas vēstules, iesniegumus
11.	Eseja	Apgūt prasmi izteikties, pamatot savu viedokli, apgūt argumentācijas prasmes rakstiskā veidā
12.	Individuālais darbs	Mācīties strādāt patstāvīgi
13.	INSERT metode	Apgūt prasmi izvērtēt informāciju
14.	Intervija	Apgūt prasmi sarunāties: uz klausīt sarunas biedrus, formulēt konkrētus jautājumus, atbildēt uz sarežģītiem jautājumiem, veidot lietišķu dialogu
15.	IT tehnoloģiju izmantošana	Attīsta prasmi lietot mūsdienas tehnoloģijas informācijas iegūšanā, saglabāšanā un apkopošanā
16.	Pārrunas/sarunas	Apgūt prasmes veidot mērķtiecīgu dialogu, noskaidrot viedokli, iegūt informāciju pārrunu ceļā, nenovirzoties no tēmas, uzdot jautājumus un atbildēt uz tiem
17.	Pašvērtējums/pašanalīze	Veidot kompleksu savas darbības, uzskatu, spēju, interešu, rakstura novērtēšanas un analīzes prasmi
18.	Pētījums	Apgūt prasmi strādāt ar problēmsituāciju: formulēt problēmu, veidot risinājuma plānu, izvērtēt gaidāmo rezultātu, meklēt alternatīvu risinājumu, pieņemt lēmumu, iegūt praktiskas iemaņas pētnieciskajam darbam
19.	Portfolio/darba mape	Vākt materiālus, iegūt informāciju, to apstrādāt, krāt un veidot savu darba mapi - portfolio

20.	Prāta vētra	Izprast, ka jebkuru neskaidru jēdzienu var izskaidrot, ja izsaka dažādus viedokļus, tos sistematizē un analizē
21.	Prezentācija	Apgūt prasmes un iemaņas parādīt sevi un savu padarīto darbu
22.	Prognozēšana	Mācīties paredzēt iespējamo rezultātu
23.	Projekts	Apgūt prasmi plānot darbu, strādāt patstāvīgi, sadarboties ar citiem, iegūt un izvērtēt informāciju, saistīt teoriju ar praksi, izdarīt secinājumus, prezentēt rezultātus
24.	Seminārs	Mācīties atrast kļūdas un nepilnības, izdomāt vīziju to uzlabošanai, plānot tās sasniegšanu, pieņemt lēmumu, izdarīt kopsavilkumu - rezumēt
25.	Spēles (lomu situāciju, lietišķās)	Apgūt prasmi iekļauties kolektīvā, veidot saskarsmi, prast novērtēt sevi salīdzinājumā ar citiem Iejusties lomās, kas attālinātas no skolēna būtības, bet kurās viņi ikdienā var nokļūt Iemācīties modelēt dažādas problēmsituācijas
26.	SVID analīze	Apgūt iemaņas izvērtēt pašreizējo situāciju un attīstības iespējas
27.	Tests	Rosināt iegūt informāciju par kādu jomu interese radīšanai
28.	Tikšanās	Iegūt informāciju par kādu jomu interese radīšanai
29.	Venna diagramma	Mācīties noteikt kopīgo un atšķirīgo un definēt slēdzienu
30.	Vērošana	Apgūt iemaņas izvirzīt mērķi patstāvīgi vērot, pierakstīt, salīdzināt, izdarīt secinājumus
31.	Izstāde	Iepazīties ar augstākās izglītības iestāžu studiju piedāvājumiem

VI. KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAI IETEICAMĀ LITERATŪRA UN INTERNETA RESURSI

Metodiskie ieteikumi „**Karjeras izglītība 7.-9. klasei**” Skolotāju rokasgrāmata (ESF, prof.izgl. attīstības aģentūra, 2006.g.)

Skolotāju rokasgrāmata(ESF, prof.izgl. attīstības aģentūra, 2006.g.)

Metodiskie ieteikumi „**Karjeras izglītība 7.klasei**” (ESF, prof.izgl. attīstības aģentūra, 2006.g.) Metodiskie ieteikumi „**Karjeras izglītība 8. klasei**” (ESF, prof.izgl. attīstības aģentūra, 2006.g.)

Metodiskie ieteikumi „**Karjeras izglītība 9.klasei**” (ESF, prof.izgl. attīstības aģentūra, 2006.g.)

Karjeras izglītības mērķi pamatskolā (ieteikumi skolotājiem un klases audzinātājiem) (ESF, prof.izgl. attīstības aģentūra, 2004.g.)

Karjeras iespēju izpēte (metod. palīglīdzeklis skolotājiem un klašu audzinātājiem) 2003. g.(ir darba lapas)

Izglītības ceļvedis. Informatīvs izdevums, 2009.g.

Mācīties ārzemēs. Durbe Tūre, 2004.g.

Izglītība pēc 9. klases. PIAA, 2005. g.

Karjeras attīstības atbalsts/Izglītība, konsultēšana, pakalpojumi. Valsts Izglītības satūra centrs

Karjeras iespēju izpēte. Metodiskais palīglīdzeklis PIAP aģentūra, 2003 .g.

Karjeras izglītība 7., 8., 9. klasei. Metodiskie ieteikumi. PIAA, 2006.g.

Karjeras izglītība skolā. Pieredze 2009 (2010). Rīga: Valsts Izglītības attīstības aģentūra

Korna E. **Karjeras izglītība.** Rīga: Raka,2011.g.

Kurš mācību priekšmets man patīk vislabāk? Padomi veiksmīgai karjeras izvēlei. VIAA, Karjeras atbalsta departaments, 2008.g.

Mans bērns izvēlas karjeru. VIAA, 2010.g.

Kompetenču pieeja karjeras izglītībā skolā. Rokasgrāmata skolotājiem. I.

Lemešonoka, Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2018.

Karjeras veidošana. Autors: Autoru kolektīvs (Lessons Learned, Sarunas ar pasaules biznesa līderiem); Izdevniecība Lietiskās informācijas dienests, 2009.

Kurš mācību priekšmets man patīk vislabāk? Padomi veiksmīgai karjeras izvēlei.

VIAA, Karjeras atbalsta departaments, 2008.

Karjeras izglītība skolā/ Pieredze 2009 (2010) Rīga: Valsts Izglītības attīstības aģentūra.

Vecāku atbalsts bērnam veiksmīgas karjeras veidošanā. Rokasgrāmata skolotājiem un vecākiem. I. Lemešonoka, Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2020.

Karjeras izglītība skolā/ Pieredze 2009 (2010) Rīga: Valsts Izglītības attīstības aģentūra –

http://www.viaa.gov.lv/files/news/727/karjeras_izgliitiiba_skolaa_2010.pdf

Metodiskie materiāli audzinātājiem –

http://www.viaa.gov.lv/lat/karjeras_atbalsts/euroguidance_sadala/klasu_audzinatajiem/

Karjeras izglītības informatīvie materiāli –

http://www.viaa.gov.lv/lat/karjeras_atbalsts/euroguidance_sadala/konferencu_materiali/

Vecākiem – Mans bērns izvēlas karjeru (elektr. Grāmata VIAA, 2010) -

<http://ejuz.lv/mansbrnsizvlaskarjeru>

www.izaugsme.lv – par profesionālās un augstākās izglītības iestādēm, mācību kursiem Latvijā, par mācību iespējām ārzemēs, kā arī apraksti par profesijām.

www.izm.gov.lv – par profesionālās un augstākās izglītības iestādē.

<http://www.viaa.gov.lv/lat/> - par profesionālās un augstākās izglītības iestādēm, mācību kursiem un izglītības un darba iespējām ārzemēs.

www.sf.gov.lv - par studiju un studējošo kreditēšanas jautājumiem.

www.nva.lv – par bezdarbnieku profesionālo apmācību.

www.lak.lv – par amatu apguves iespējām (tostarp cilvēkiem ar nepabeigtu pamatizglītību un cilvēkiem ar garīgiem un fiziskiem veselības traucējumiem) pie amatu meistariem.

www.niid.lv – par profesionālās un augstākās izglītības iestādēm, karjeras izglītības testi, informācija par Valsts ieskaitēm un eksāmeniem, par Latvijas izglītības iestādēm, profesionālās vidējās izglītības programmas, augstākās izglītības studiju programmas, kā arī augstskolu un koledžu izglītības piedāvājums, arī 7 karjeras izvēles testi.

www.prakse.lv - Sadaļā Studijas alfabētā kārtībā nosauktas studiju programmas, augstskola, studiju veids, ilgums un iegūstamais grāds. Ir pieejams arī meklētājs pēc studiju virziena, izglītības iestādes un tās atrašanās vietas.

<http://www.uzdevumi.lv/school> - iespēja izvēlēties informāciju par visu līmeņu studijām un atbilstošām programmām.

<http://euroguidance.eu/> - EK Karjeras konsultēšanas un informācijas tīkls.
www.vakance.lv – darba sludinājumu portāls.
www.cvmarket.lv – darba piedāvājumi, CV veidošana un karjeras padomi.
www.occupationsguide.cz/en - interešu un prasmju noteikšanas testi, darba tirgus un karjeras izvēles gids.
www.aiknc.lv – augstākās izglītības kvalitātes noteikšanas centrs. Informācija par augstskolu un koledžu statusu; par augstskolu un koledžu licencēšanu, akreditāciju
<http://www.izm.gov.lv/lv/studentiem> - informācija par stipendijām, studiju un studējošā kredītiem.
<https://europass.cedefop.europa.eu/lv/documents> Europass dokumenti (CV, motivācijas vēstule)
<http://www.nva.gov.lv/karjera/index.php?cid=10&mid=118> Profesiju aprakstu katalogs/ profesiju standarti un profesiju klasifikators
<https://enudiena.lv> Ēnu diena -Junior Achievement karjeras izglītības programma

Programmu sagatavoja:

Balvu novada Izglītības, kultūras un sporta pārvaldes pedagogs- karjeras konsultante

Lidija Ločmele sadarbībā ar Stacijas pamatskolas direktores vietnieci izglītības jomā I.Voicišu un klašu audzinātājiem.